

مقدمه‌ای بر
نظریه‌ی سیاسی فمینیسم

www.ketab.ir

سرشناسه	برایسون، والری، ۱۹۴۸ - م. Bryson, Valerie
عنوان و نام پدیدآور	مقدمه‌ای بر نظریه‌ی فمینیسم / والری برایسون؛ پیشگفتار به قلم الیزابت میهن؛ ترجمه‌ی منیژه گازرانی.
مشخصات نشر	تهران: خجسته، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	۳۹۴ ص.
فروست	فلسفه؛ ۴.
شابک	978-964-2975-32-7
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	عنوان اصلی: Feminist political theory: an introduction, 2nd ed, c2003
موضوع	فمینیسم - نگرش‌ها
موضوع	علوم سیاسی
موضوع	فمینیسم - ایالات متحده
موضوع	فمینیسم - انگلستان
شناخت داده	میهن، الیزابت، مقدمه‌نویس Meehan, Elizabeth
سازمان افزوده	گازرانی، منیژه، ۱۳۴۱ - مترجم
رده‌بندی سرگرم	۱۳۹۴ م ۴۷ ب / HQ ۱۱۹۰
رده‌بندی دی‌سی	۳۰۵/۴۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۰۵۳ ۴۴

انتشارات خجسته

والری برایسون

مقدمه‌ای بر نظریه‌ی سیاسی فمینیسم

مترجم: منیژه گازرانی

نمونه خوان: تارا یکرنگیان

حروفچینی: شبستری

تصویر روی جلد: پرتزه‌ی دورا مار (۱۹۳۷) اثر پابلو پیکاسو

چاپ اول: ۱۳۹۹

چاپ و صحافی: قشقای

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

نشانی: خیابان انقلاب، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت)، بین خیابان وحید نظری و خیابان روانمهر،
بن‌بست توحید، شماره ۴، واحد ۴، کد پستی: ۱۳۱۴۶۱۵۱۴۷، تلفن: ۶۶۴۶۰۲۸۳، فاکس: ۶۶۹۵۹۹۲۳

فهرست

۱۳	 سنن مت جیم
۱۵	 پیشگفتار به قلم الیزابت میهن
۱۹	 مقدمه
	بخش یکم: پیش‌نادران
۳۱	 ۱. اندیشه‌ی فمینیست: آغاز
۳۲	 مری استل و بحث و جدال قرن هفدهم
۳۹	 روشنگری و فمینیسم لیبرال: آغازین
۴۵	 حقانیت حقوق زنان، مری استل و کثرت
۵۲	 سوسیالیست‌های یونوپا پرداز و فمینیسم
۵۹	 فرجام‌خواهی از طرف زنان نوشته‌ی مری تامپسون
۶۳	 ۲. لیبرالیسم و پس از آن: فمینیسم رایج در قرن نوزدهم
۶۵	 الیزابت کدی استانتون و فمینیسم در آمریکا
۶۷	 کنوانسیون سنکا فالز
۷۱	 تحلیل ستم جنسیتی
۷۵	 دین و کتاب مقدس زنان
۷۶	 طبقه، نژاد و فمینیسم
۷۸	 بحث تفاوت / برابری
۸۱	 جان استوارت میل و فمینیسم در بریتانیا
۸۲	 گسترش اندیشه‌های فمینیستی

- ۸۶ انقیاد زنان، جان استوارت میل
- ۹۱ نقد لیبرالیسم جان استوارت میل
۳. سهم مارکس و انگلس ۱۰۳
- نظریه‌ی مارکسیسم کلاسیک ۱۰۴
- خانستگاه خانواده، مالکیت خصوصی و دولت انگلس ۱۰۶
- نقدهای مدرن بر دیدگاه‌های انگلس ۱۱۰
- انزورینگ مفاهیم مارکسیستی ۱۱۴
۴. فمینیسم رایج حق رأی و پس از آن، دهه‌ی ۱۸۸۰ تا ۱۹۳۹ ۱۲۵
- وضعیت زنان در اوایل قرن نوزدهم ۱۲۵
- مبارزه برای کسب حق رأی ۱۲۹
- برابری یا تفاوت؟ ۱۳۰
- نحله‌های ضد دمکراتیک در مبارزه برای کسب حق رأی ۱۳۱
- سوسیالیست‌ها و مبارزه برای کسب حق رأی ۱۳۴
- کریستبل پانکهورست ۱۳۶
- پس از حق رأی: پیدایی دوباره‌ی تضاد ۱۴۳
- حقوق برابر در مقابل فمینیسم رفاه‌طلب در آمریکا ۱۴۵
- حقوق برابر در مقابل فمینیسم رفاه‌طلب در بریتانیا ۱۴۹
- النور راثبورن و مبارزه برای کمک هزینه‌ی خانواده ۱۵۱
- کنترل زاد و ولد ۱۵۳
۵. فمینیسم سوسیالیستی در بریتانیا و آمریکا ۱۵۷
- زنان و فمینیسم در سازمان‌های سوسیالیستی ۱۵۸
- شارلوت پرکینز گیلمن ۱۶۰
- فمینیسم آنارشستی اماگلدمن ۱۶۵
- مری اینمن و کمونیسم آمریکایی ۱۶۸

۱۷۱	۶. فمینیسم مارکسیستی در آلمان
۱۷۲	سهم پیل
۱۷۴	کلارا زتکین
۱۷۵	دشمنی با فمینیسم بورژوایی
۱۷۹	لیلی براون و بحث رویز یونیسف
۱۸۱	تعدیل موضع زتکین
۱۸۴	۷. فمینیسم مارکسیستی در روسیه
۱۸۶	فمینیسم روسی آغازین
۱۸۹	نوشته‌های «اکساندرا کولتای»
۱۹۰	دوره‌های عمل
۱۹۳	اخلاق جنسی و کمونیسم
۱۹۷	خانواده، بچه‌داری و ماری
	بخش دوم: اندیشه‌ی فمینیستی مدرن
۲۰۵	۸. پیشینه‌ی فمینیسم مدرن
۲۰۵	زنان پس از جنگ جهانی دوم
۲۰۸	سیمون دوبوار و جنس دوم
۲۱۱	کاربست اگزستانسیالیسم در مورد زنان
۲۱۳	آیا دیدگاه دوبوار نسبت به زنان منفی است؟
۲۱۵	جنس و طبقه
۲۱۷	زندگی و تأثیر دوبوار
۲۲۱	۹. فمینیسم لیبرالی مدرن و منتقدان آن
۲۲۲	بتی فریدان و سیاست سازمان بین‌المللی زنان (NOW)
۲۲۷	نقد فمینیسم لیبرالی

۲۲۹	دولت
۲۳۱	برابری
۲۳۳	سرشت انسان
۲۳۶	عقل
۲۴۲	تمایز حوزه‌های عمومی و خصوصی
۲۴۴	ریچاردز، اُکین و نظریه‌ای فمینیستی درباره‌ی دولت
۲۴۹	۱۰. فمینیسم رادیکال مدرن: نظریه‌ی مردسالاری
۲۵۰	ساخت فمینیسم رادیکال
۲۵۳	تئیه مبین و نظریه‌ی مردسالاری
۲۵۵	نقد نظریه‌ی مردسالاری
۲۶۷	۱۱. فمینیسم رادیکال مدرن: مردسالاری خصوصی و عمومی
۲۶۷	مردسالاری و دولت
۲۷۰	مردسالاری و نظام اقتصادی
۲۷۲	مردسالاری و خانواده
۲۷۲	کار خانگی
۲۷۵	بهره‌کشی جنسی
۲۷۶	تربیت خانوادگی و اکتساب هویت جنسی بزرگسالی
۲۷۸	بحث‌های طرفداری از خانواده
۲۸۰	مردسالاری و تولید مثل
۲۸۰	تکنولوژی تولید مثل
۲۸۴	مادری، تفاوت جنسیتی و اکو-فمینیسم
۲۹۰	مردسالاری، رابطه‌ی جنسی و خشونت
۲۹۱	خشونت جنسی، هرزه‌نگاری و نظارت مردسالارانه

۲۹۹	۱۲. فمینیسم رادیکال مدرن: شناخت، زبان و مردسالاری
۲۹۹	«زبان مرد ساخته» و چالش های فمینیستی
۳۰۳	پسامدرنیسم و اندیشه ی فمینیستی
۳۱۳	۱۳. فمینیسم مارکسیستی و سوسیالیستی مدرن
۳۱۶	نظریه ی مارکسیستی و فمینیسم
۳۱۹	مبحث کار خانگی
۳۲۳	زنان و بازار کار
	د. نظام یا یک نظام؟ «نظام های دوگانه» در مقابل
۳۲۷	«مردسالاری سرمایه دارانه»
۳۳۲	«نوا»، «بدنه ای زی و» «ساختارهای ستم» میشل
۳۳۶	بیگانگی، تولید، و اجتماع
۳۳۹	مارکسیسم مدرن، پسامدرنیسم و نژاد
۳۴۳	راهبردهای فمینیسم سوسیالیستی
۳۴۹	۱۴. نتیجه گیری: نظریه ی فمینیسم در دهه ۱۹۹۰
۳۵۹	کتاب نامه
۳۸۳	نمایه

سخن مترجم

قرن هاست که ستم جنسیتی و نابرابری میان زن و مرد انسان‌های آزادی‌خواه و برابری‌طلب، به‌ویژه زنان را در تمام جوامع بشری و از هر رنگ و نژاد و ملیتی به مبارزه برخاسته این نابرابری و برای محو این ستم کشانده است. تحلیل این ستم و نابرابری، درت چراغ و چراغ رنگی آن و راه‌های به چالش کشیدن و از میان برداشتن آن نظریه‌ها، موضوع گوناگونی را پدید آورده است که عمدتاً زیر نام فمینیسم طبقه‌بندی می‌شوند. این نظریه‌ها رابطه‌ی موجود میان زن و مرد را رابطه‌ای مبتنی بر نابرابری و ستم می‌دانند. هر یک می‌کوشند با توصیفی که از آن ارائه می‌دهند و با تبیین علت‌ها و پیامدهای آن راه کارهایی برای رهایی زنان از قید آن پیشنهاد کنند. از این رو، برای هر آن که بخواهد از این ستم و نابرابری رنج می‌کشد و خواهان تغییر وضع موجود است و برای هر کس که می‌کوشد سهمی در این تغییر داشته باشد و بر روند آن تأثیر گذارد، شناختن این اندیشه‌ها و نظریه‌ها ضروری است.

این کتاب نه تنها تاریخی نسبتاً جامع از نظریه‌ها و اندیشه‌های فمینیستی از قرن هفدهم تا دهه‌ی ۱۹۹۰ زمان نگارش آن به دست می‌دهد و بحث نظری حول و حوش آن را شرح و توضیح می‌دهد، بلکه در عین حال تاریخ مبارزه‌ی عملی زنان، سازمان‌ها و تشکل‌های آنان و راه‌های عملی‌ای را که در زندگی روزمره‌ی خود طی کرده‌اند و همچنین دستاوردها و تجربیات مبارزان و کنشگران این حوزه را نیز به خوبی به خواننده منتقل می‌کند. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های این کتاب آن است که نه تنها برای دانشجویان و پژوهشگران، بلکه

برای زنان معمولی با سواد متوسط نیز قابل فهم، جذاب و خواندنی است. نویسنده نخواستہ متنی صرفاً آکادمیک برای نخبگان بنویسد. روی سخن او عموم مردم کتاب‌خوان و اکثریت زنان از هر قشر و طبقه‌ای است. بنابراین زنان کارگر و زحمتکش نیز می‌توانند به همان اندازه‌ی زنان تحصیل‌کرده‌ی مرفه از این کتاب بهره‌برند و از اندیشه‌ها و تجربیات مطرح‌شده در آن بیاموزند و این از ارزش‌های کتاب حاضر است. درباره‌ی ضرورت مطالعه و آموزش زنان کارگر هر چه گفته شود باز هم کم است، به‌ویژه آن‌که دامنه‌ی این بحث فراخ‌تر از آن است که در این مجال اندک بگنجد. اما «آب دریا را اگر نتوان کشید/ هم به قدر تشنگی باید پیچید» راجع به این است که موقعیت فرودست زنان کارگر و ستم مضاعف جنسیتی طبقاتی و نژادی آنان را به مبارزه با این ستم کشانده است، اما متأسفانه فقدان آگاهی رستگاری مستقل مانع از آن بوده است که آنان بتوانند در این مبارزات منافع طبقاتی خود را نمایندگی کنند. از این رو در جنبش زنان ایران تنها صدایی که شنیده شده صدای زنان نخبه‌ی بورژوا و طبقات بالایی جامعه بوده است که طبیعتاً هرگز نمی‌توانند نمایندگی واقع زنان کارگر باشند، زنانی که نه تنها از ستم جنسیتی بلکه از ستم طبقاتی جامعه و سرمایه‌داری رنج می‌برند و هرگز نمی‌توانند این واقعیت را از یاد ببرند که در رتبه‌ی کنونی آن ستون و خیمه‌ای که ستم جنسیتی را سرپا نگه داشته است، ستم طبقاتی جامعه‌ی سرمایه‌داری است و برای زن کارگر مبارزه با اولی بدون حذف دومی هرگز به‌رهایی نمی‌انجامد. به امید آنکه زنان کارگر ایرانی خود را به‌سلاح آگاهی مجهز سازند و برای رهایی خویش روی پای خود بایستند.

والری برایسون، نویسنده‌ی کتاب، پروفیسور علوم سیاسی و پژوهشگر نظریه‌های سیاسی فمینیسم در دانشگاه‌های منچستر، لیورپول، برادفورد و هادرسفیلد در بریتانیا بوده است و کتاب‌ها و مقالات زیادی در زمینه‌ی نظریه‌ی سیاسی فمینیسم نوشته و منتشر کرده است. کتاب حاضر به زبان‌های ژاپنی و یونانی نیز ترجمه و منتشر شده است.

پیشگفتار

خوشه‌ی عالم که می‌دانم این کتاب را به خوانندگان معرفی کنم، کتابی که از همان آغاز، آنگاه که تاسیر این خواست‌نگاهی به طرح اولیه‌اش بیندازم، در جریان نگارش آن بوده‌ام. از همان ابتدا فکر می‌کردم که اگر والری برایسون بتواند آنچه را که در ذهن دارد روی کاغذ آید سهم بی‌همتایی در آثار مربوط به نظریه و سیاست فمینیستی ادا کرده است. در تاسیر دوره‌ی نگارش دست‌نوشته، روشن بود که او دارد درست همان چیزی را می‌نویسد که قرار بود بنویسد. مطالب بسیاری درباره‌ی این کتاب می‌توان گفت؛ به سه نکته اکتفا می‌کنم.

نخست، گستره‌ی کتاب در خورِ ملاحظه است. منه‌ی تاریخی و مفهومی آن گسترده است، از قرن هفدهم آغاز می‌شود و به سده بیوندها و نقاط عطف مکتب‌های رایج فلسفه‌ی سیاسی و اندیشه‌های فمینیستی ادامه می‌دهد. این گستره، بر بحث کتاب درباره‌ی وجود اختلاف نظر در نظریه‌ی فمینیسم مدرن پرتو می‌افکند. نشان دادن این بحث بدون درغلتیدن به ساده‌انگاشتن یا تکرار گویی بسیار دشوار است. این کتاب هیچ یک از این دو عیب را ندارد.

دوم، با آنکه کار فهمیدن و توضیح دادن مستلزم دسته‌بندی و عنوان‌بندی است، والری نشان می‌دهد که شیوه‌ی معمول طبقه‌بندی رویکردهای فمینیستی «ظرافت و پیچیدگی اندیشه‌ها و فعالیت‌های فمینیستی را از نظر پنهان می‌دارد». چنان‌که او می‌گوید: «فمینیسم مدرن حاوی پیکره‌ای پوینده و شورآفرین از اندیشه‌هایی است که بسی بحث‌انگیزند و پیوسته فرضیات خود را به چالش

می‌کشند». والری، با شرح برجسته‌ی هم مفاهیم و هم تاریخ اندیشه‌ها، کتابی نوشته که شایسته است متن درسی استاندارد دانشجویان باشد و منبع ثابت انگیزش پژوهشگران با تجربه خواهد شد.

سوم، این کتاب به مسائلی می‌پردازد که مشغله‌ی ذهنی خوانندگانی است که خارج از دنیای درس و دانشگاه قرار دارند. همان‌گونه که والری می‌گوید، اندیشه‌ی فمینیستی امری است که می‌خواهد جامعه را بشناسد تا آن را به چالش کشد و تغییر دهد. هدف «شناختی است که می‌تواند برای راهنمایی و الهام بخشیدن به عمل سیاسی فمینیستی به کار گرفته شود». او، همچون دیل اسپندر در کتاب زنان اندیشه، از ایشان می‌دهد که بسیاری از رهنمون‌های گذشته از دست رفته‌اند - از دست رفتنی که اهمیت دارد چرا که نوشته‌های فمینیستی آغازین جالب توجه‌اند، نه تنها به این دلیل که بازتاب مسائل زمانه‌ی خود هستند، بلکه از آن رو که موضوعات مورد بحث، آنها، شیوه‌های تجزیه و تحلیل‌شان به گونه‌ای اغلب چشمگیر و درخور توجه مدتهاست. در موارد بسیاری، کارها «از صفر شروع شده است». در دهه‌های اخیر، تجدید حیات فمینیسم دو دعوی متقابل را برانگیخته است. یکی از این ادعاهای متقابل، که ستاد در دهه‌ی ۱۹۵۰ شنیده می‌شد، آن است که فمینیسم زائد است زیرا بیشتر به نفع نخبه‌ای آن متحقق شده‌اند. ادعای متقابل دیگر این است که فمینیسم، به هر دلیل، دیگر جالب نیست، نه از نظر سیاسی و نه به لحاظ فکری. با این همه، وقتی داشتیم نگرانی مردم که در این پیشگفتار چه بگویم، یکی از خواهرانم به من گفت که نتوانسته است کتاب زنان اندیشه‌پرداز را برای چهار هفته‌ی معمول از کتابخانه‌ی عمومی ایسورنس وام بگیرد زیرا صافی طولانی از متقاضیان برای آن نوبت گرفته بوده‌اند. در دو هفته‌ای که کتابخانه کتاب را به او اختصاص داده بود، خویشاوندان سالخورده‌تر ما در اِدینبورو - شهری که خواهرم کتاب را در آنجا می‌خواند - با اشتیاقی فراوان به قطعاتی که او برایشان می‌خوانده است گوش فرا می‌داده‌اند. والری، بی‌آنکه

مضامین پیچیده و دشوار را ساده کند، زبان ساده و زیبایی را به کار می‌گیرد که توجه زنان بیرون از دانشگاه‌ها و کالج‌ها را به خود جلب می‌کند. می‌دانم که در کریسمس به بعضی از بستگانم چه هدیه‌ای بدهم!

فکر می‌کنم مخاطب قراردادن همه‌ی خوانندگان در همه‌ی رشته‌ها اهمیتی حیاتی برای جامعه دارد. بسیاری اوقات، این اندیشه که «مردم معمولی» نمی‌توانند مسائل مربوط به اصول (درباره‌ی کسب و کار، قانون اساسی، نظام‌های انتخاباتی، منافع عمومی و نظایر آنها) را بفهمند یا درباره‌ی آنها بی‌طرفانه اظهار نظر کنند بهانه‌ای است برای منحصر کردن مشارکت سیاسی مردم به گروه‌های نخبه. اگر موضوع مورد نظر والری «پیکره‌ای پوینده و شورآفرین از اندیشه‌هایی است» که عمل استماتس را به چالش می‌کشد، آنگاه شرح او درباره‌ی این موضوع شورآفرین‌ترین و جالب‌انگیزترین شرحی است که خوانده‌ام.

الیزابت میهن

بخش علوم سیاسی، دانشگاه کوبن بلفاست